

Sharon Zukin: *Naked City: The Death and Life of Authentic Urban Places*

New York, Oxford University Press 2010, 312 s.

Kniha Sharon Zukin *Naked City: The Death and Life of Authentic Urban Places* je příspěvkem k soudobé sociologii města a k debatám o gentrifikaci a roli kultury a symbolické ekonomiky ve vývoji města. Zukin ve své knize vykresluje plastický obrázek života New Yorku a jeho obyvatel od konce šedesátých let až po začátek 21. století. Její pohled je nejen pohledem socioložky, ale také hlubokým vhledem Newyorčanky. Zukin zde totiž žije už od svého příchodu na univerzitu před třiceti lety a dnes vyučuje sociologii na City University of New York. Poznávání vlivu kultury a symbolické ekonomiky na podobu a proměnu města se věnuje dlouhodobě, a to zejména v knihách *Loft Living: Culture and Capital in Urban Change* (1982) o gentrifikaci SoHo, *The Culture of Cities* (1995) a *Point of Purchase: How shopping Changed American Culture* (2004).

Pohled na město skrze optiku kultury a samotný koncept gentrifikace (i když Zukin pojem gentrifikace označuje za příliš simplistní, aniž by však na druhé straně širě rozvedla důvody tohoto odmítnutí) není v urbánní sociologii ničím novým. Podobně se vlivu kultury, její komodifikaci, symbolické ekonomice a globalizaci věnoval například Christopher Mele nebo Mark Gottdiener. Zukin však vliv kultury nejen popisuje, ale hlavně nově konceptualizuje. Klíčovým konceptem je pro ni *autenticita*. Zukin o autenticitě říká, že v konturách velkoměsta má jiný význam, než by se ze všeobecného významu tohoto slova mohlo zdát. New York jako rychle se měnící město totiž ani žádnou autenticitu v pravém významu slova mít nemůže: „(Autenticita) má málo společného s původem a velmi mnoho společného se stylem.“ (s. 3) Autenticita je tak pro Zukin kvalitou, kterou věcem a místům přidávají skupiny lidí – nosi-

telé autenticity, ať už na základě svého třídního, nebo etnického původu. Vidí dva zdroje autenticity. První se vztahuje k původu obyvatel a druhý je spojením s novým začátkem, se zapuštěním kořenů – jak ilustruje na příkladu vzniku a boje za udržení komunitních zahrad v zanedbaném území East Village nebo na příkladu farmářských trhů na Union Square, které dávají různorodým obyvatelům města s různým původem možnost zažít a konzumovat pocit autenticity a lokální kultury ve formě lokálních produktů.

Autenticita se však v postindustriálním městě, které neprodukuje zboží, ale zážitky, stává předmětem kulturní spotřeby lidí s vyšším ekonomickým a kulturním statusem. A s příchodem nových obyvatel a návštěvníků a s přílivem ekonomického kapitálu autentická místa procházejí gentrifikací a svou původní autenticitu ztrácejí. Spotřeba je ekonomickým a politickým motorem změny v městské socioekonomické krajině. V tomto pojetí lze najít paralelu v práci Christophera Meleho, který stejně jako Zukin ukazuje, jak gentrifikace vede k vymístění (displacement) původních obyvatel (C. Mele. „Globalization, Culture and Neighborhood Change.“ Pp. 308–316 in C. Mele, J. Lin (eds.). *The Urban Sociology Reader*. London: Routledge 2005).

Zukin však nezůstává jenom u sledování tohoto dopadu spotřeby lokální kultury. Vkus vysokopříjmových spotřebitelů produktů kultury může pomoci autenticitu také budovat nebo udržet. Jak Zukin ukazuje na příkladu marginalizované skupiny Latinoameričanů ve čtvrti Red Hook, jimi připravované jídlo s puncem autenticity konzumované ostatními obyvateli města jim umožnilo získat symbolickou moc a nárok na užívání místa, kterému oni sami dodali autenticitu.

Kniha je organizována do dvou celků s názvy *Uncommon Spaces* a *Common Spaces*. Výzvou pro případné překladatele bude jistě způsob, jak přeložit pojmy *uncommon* a *common spaces*. Mísí se v nich totiž

ne/všednost a odkaz k tomu, *kým a jakým způsobem* jsou tato místa společně užívána a konzumována. Zatímco příklady un-common spaces (Williamsburg, Harlem a East Village) jsou popsány z perspektivy jejich *obyvatel*, místa představená jako common spaces (Union Square, gastronomická oblast Red Hook a městské zahrádky v East Village) Zukin nazírá z pohledu jejich *uživatelů* (včetně návštěvníků). V případě prvního typu míst jde o prostory, jimž zevnitř dodávají autenticitu jejich obyvatelé. U druhého typu jde o veřejný, tedy do-slova společný a sdílený (common) prostor, kterému autenticitu dodávají vnější uživatelé.

V jednotlivých kapitolách pak Zukin analyzuje historii každé ze zkoumaných čtvrtí od šedesátých let. Sleduje zdroje jejich autenticity – ať už je to původ (Harlem jako místo renesance a vytváření nových obsahů černošské identity) nebo nový začátek (Williamsburg), sociální změna a její dopad na obyvatele či uživatele. Každá z kapitol se soustředí na jinou dimenzi autenticity a reinvenci místa na jejím základě. V případě Harlemu jde například o proměnu ghetta na gentrifikované místo pro novou černošskou bohatší třídu, která zde nalézala a konzumuje autenticitu vlastního původu, a následně pro bílé Američany, kteří tady nacházejí novou čtvrt zbarvenou nálepkou ghetta, ovšem obohacenou o autenticitu vycházející z afroamerické identity. V případě Williamsburgu jde ve zkratce o známý scénář gentrifikace – posunem od industriální výroby se prostor vyprázdnil od samotné výroby a bez možnosti profesního uplatnění zůstávají pouze ekonomicky a sociálně níže postavení obyvatelé bez možnosti uniknout z upadající oblasti. Tento úpadek postupně provázejí delikventní projevy – zvýšená kriminalita, drogy a násilí – a s nimi spojené klesající ceny nemovitostí. Poté, co levné prostory objeví kreativní třída a svou produkcí přiláká zpět spotřebitele hledající neunifikované produkty a zážitky (například kluby, gale-

rie, etnické gastro-provozy), prostor obdrží nálepku autentického místa. S tímto posunem ve vnímání prostoru se vrací ekonomický kapitál ve formě řetězců a developerů a společně s politickými opatřeními místo mění, s čímž je spojeno postupné navyšování cen nemovitostí a vymísťování těch, kteří místu autenticitu propůjčili.

Odlišné historie a charakter míst zařazených do zmíněných dvou částí knihy (un-common a common spaces) poukazují mimo jiné na ambivalenci v působení médií ve vztahu k místu a jeho autenticitě. První část knihy je věnována místům, která o svou autenticitu podle Zukin přišly anebo o ni postupně přicházejí. Ztrátu autenticity způsobuje vzájemně provázaný vliv kulturního kapitálu médií, která nová autentická místa objevují, a příchod ekonomického kapitálu vyšších středních vrstev. A tak zatímco změnám vycházejícím z politických rozhodnutí (výstavba či demolice) dokáží obyvatelé vzdorovat, vlivu médií už se tolik bránit nedokáží. Média ze své podstaty hledají nová témata a trendy a ty nacházejí právě v autentických místech typu umělecké čtvrti Williamsburg. Médii připisovaný „cool“ charakter do těchto míst přivádí návštěvníky hledající onen punc autenticity, což sice na jedné straně vede k očištění místa od delikventních jevů, na druhé straně ale popularita místa otevírá dveře realitním spekulantům s posvěcením politických reprezentantů, obchodním řetězcům, zvyšování nájmu a postupnému vytlačování obyvatel, kteří byli nositeli původní autenticity. Zájem vzbuzený médii tak ve výsledku tuto autenticitu eroduje a vytlačuje její nositele. „Vkus nových, mobilních obyvatel z vyšší střední třídy s dobrým vzděláním – editorů, spisovatelů a blogerů – vytváří kulturní klima, ve kterém se původní a chudší obyvatelé cítí jako nevítaní, pokud ne přímo ohrožení.“ (s. 229)

Jak ale ukazuje druhá část knihy (*Common Spaces*), role médií může být i opačná.

Zatímco u autentických míst (Zukin je sama označuje jako místa s duší) se média podílejí na jejich komodifikaci, což téměř nevyhnutelně vede ke gentrifikaci a následně devalvací autenticity, u dalších míst, která svou autenticitu teprve budují, dokáží média tento symbolický pohyb uspišit a být jeho soustavným motorem, aniž by vývoj nutně musel směřovat ke gentrifikaci. To je také příklad zmíněné čtvrti Red Hook, kde během třiceti let přirozeně vznikla komunita latinskoamerických prodejců národních jídel, která pro Newyorčany mají punc autenticity. Poté, co tyto prodejce ohrozilo rozhodnutí radnice a byrokratická nařízení, právě komunita nových i starých médií dokázala mobilizovat příznivce prodejců a zajistit jim podporu lidí s vyšším ekonomickým a sociálním kapitálem.

Tuto ambivalentnost vlivu médií Zukin (s. 229) popisuje takto: „Tištěná mainstreamová média stejně jako netradiční nová média, například blogy, stimulují náš apetit ke konzumaci lokálního, dřívějšího, okrajového a odlišného – kulturní popptávka po autenticitě se fyzicky zhmotňuje v loftovém bydlení, bohémském sousedství a nové renesanci Harlemu, ale současně podporuje farmářské trhy, komunitní zahrádky a latinskoamerické prodavače jídla v Red Hook.“

Kniha se ve svém pohledu na různé podoby budování a ztráty autenticity soustřeďuje výlučně na New York. Odpověď na otázku, zda se podobný princip může uplatňovat i v jiných amerických či světových městech, nalézáme až v samotném závěru. Zukin tady vypočítává proměnu založenou na spotřebě kultury také v dalších městech. Přes krátké představení situace v Kodani a Šanghaji kniha zůstává lokální případovou studií. Sama Zukin poznamenává, že ostatní města ve snaze po odlišení kopírují New York a v honbě za autenticitou jsou si stále více podobná.

Úvod a závěr knihy propojuje polemika s knihou Jane Jacobs *The Death and Life of Great American Cities*, jejíž vydání o pade-

sát let předcházelo poslední knize Sharon Zukin. Jacobs bránila autenticitu urbánní vesnice (urban village) tehdejšího Williamsburgu, aniž by samozřejmě používala koncept autenticity. Zukin polemizuje s jejími závěry ohledně možnosti udržet autenticitu místa právě kvůli jejímu ekonomickému kapitálu. Komodifikace autenticitu vyčerpává a způsobuje vykořisťování původních obyvatel.

Odkaz na Jane Jacobs je však jedním z mála odkazů na odbornou literaturu. Kniha ve většině případů odkazuje na neakademické zdroje, zejména dobové novinové články, a to navíc pouze v poznámkovém aparátu. Nenabízí tak čtenáři nijak bohatý seznam zdrojů či další možné literatury ke studiu. Kniha je napsána velmi čtivým jazykem, autorka tvrzení ilustruje velkým množstvím konkrétních příkladů a její styl by se dal označit za téměř žurnalistický. Právě z tohoto důvodu je přístupná i neodborné veřejnosti, která nemusí být nutně obeznána se sociologickým pojmoslovím a koncepty. Co se na jednu stranu může jevit jako výhoda, může být zároveň i slabou stránkou. Kniha se na 245 stranách často opakuje a čtenář zvyklý na hutnější sociologické texty může být částečně zklaman. Jednotlivé kapitoly jsou spíše variacemi na jedno téma, ač třeba nahlížené z mírně odlišných perspektiv. I přes důkladný historický exkurz do kořenů autenticity toho kterého místa a bohaté citace dobového tisku i aktérů se téma obsahově vyčerpá už po několika kapitolách. A závěr, kde se Zukin podrobněji dívá na případ Šanghaje, to jenom potvrzuje. I zde se znovu a znovu vrací k tomu, co už bylo o hledání, vytváření, komodifikaci a ztrátě autenticity řečeno dříve. Knihu lze proto doporučit nejvíce jako velmi čtivý úvod do studia gentrifikace a vlivu kultury na sociální změnu města.

Adriana Holland